

DOI: <https://doi.org/10.64076/CFER-01.05.2026.003>

Циганович О. В.

аспірант Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
ORCID 0009-0009- 6959-2191

ПРИНЦИПИ ПРОЦЕДУРИ САНАЦІЇ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Законодавство про банкрутство переслідує дві основних цілі: відновлення платоспроможності боржника і погашення вимог кредиторів. З кінця ХХ ст. відновлювальні процедури стали основою правового регулювання відносин неспроможності [1, с. 113].

На сьогоднішній день санація є однією із судових процедур, що застосовуються до неплатоспроможного боржника у справі про банкрутство. Крім цього, санацію можна розглядати як інститут права банкрутства (неплатоспроможності). Правовий інститут у юридичній літературі пропонується визначати як відносно відособлену самостійну й стійку групу норм, що регулюють окремі види однорідних суспільних відносин (спеціальні інститути) або загальне у всіх відносинах даного роду, незалежно від їхньої видової приналежності (загальні інститути) [2, с. 260]. Вбачається, що інститут санації є спеціальним інститутом права банкрутства (неплатоспроможності).

Проведення у справах про банкрутство у цілому здійснюється на підставі загальних норм та принципів господарського процесу, які, як вказується у науковій літературі, є висхідними ідеями, «стержнем», на якому тримається право [3, с. 33].

У галузевій юриспруденції підтримується думка про те, що галузеві принципи поширюють свою дію і на інститути. Проте слід зазначити, що у юридичній науці висловлюються також позиції стосовно існування самостійних принципів інститутів права, нормативно-правових інститутів. Вони покликані відображати характер та особливості таких інститутів [4, с. 25].

На інститут санації мають вплив як принципи права банкрутства (неплатоспроможності), так і спеціальні принципи процедури санації. Щодо загальних принципів, то В.В. Радзивілюк до числа основних принципів українського права банкрутства (неспроможності) відносить наступні: принцип реалізації відносин банкрутства (неспроможності) у певній процесуальній формі (у рамках провадження у справі про банкрутство); принцип застосування до неплатоспроможного боржника визначених процедур банкрутства; принцип впровадження та реалізації процедур банкрутства під контролем

державних органів; принцип порушення провадження у справі про банкрутство при наявності необхідної та достатньої сукупності формальних та матеріально – правових фактів чітко визначених законодавчими приписами; принцип наявності у боржника декількох кредиторів (колективного або асоційованого кредитора) або принцип збігу вимог кредиторів на майно боржника; принцип усунення випадкових переваг одного кредитора перед іншими кредиторами боржника; принцип рівномірного та розмірного задоволення вимог усіх кредиторів неспроможного боржника із належного йому майна; принцип визначення більшості кредиторів не їх кількістю, а розміром їх вимог; принцип обмеження правомочностей боржника (банкрута) щодо належного йому майна та незалежного керування справами боржника (банкрута) (за виключеннями встановленими законом); принцип єдиного, неподільного об'єкту задоволення; принцип задоволення вимог кредиторів лише у грошовій формі [5, с. 25].

П.Д. Пригуза та А.П. Пригуза розглядають такі принципи правового регулювання відносин неплатоспроможності (конкурсного права та конкурсного процесу), як: принцип публічності в конкурсному провадженні; право на справедливий судовий розгляд справи; принцип добросовісності, розумності та справедливості; верховенства права у конкурсному праві та процесі; принцип законності у конкурсному праві та процесі; принцип змагальності у конкурсному провадженні; принцип розподілення ризиків; принцип «власність зобов'язує»; принцип конкуренції (конкурсу) у відносинах неплатоспроможності; принцип судового нагляду у відносинах неспроможності та банкрутства; принцип процесуального плюралізму [6, с. 41-56]

Р.Б. Поляковим сформульовано також поняття принципу всеспільності як принципу, за яким спільність кредиторів в універсальному судовому провадженні за допомогою арбітражного керуючого та під судовим наглядом має право задовольнити відповідно до черговості та привілеїв свої заявлені та визнані судом вимоги за рахунок спільного майна, відступленого їхнім спільним боржником [7, с. 209]. В іншій своїй праці Р.Б. Поляков зазначає також про принцип пріоритету процедури санації для юридичних осіб та реструктуризації боргів для фізичних осіб, який, як вказує вчений, хоча і зберігає свою дію, але більш ефективний у справах про неплатоспроможність фізичних осіб, оскільки процедура реструктуризації вводиться одночасно з відкриттям провадження і діє через затверджений план реструктуризації [8, с. 75].

Щодо принципів інституту санації, то вважаємо за необхідне виділити такі:

– принцип економічної доцільності – заходи, передбачені планом санації, повинні бути реальними і такими, які можна виконати під час їх практичного застосування. Введення процедури санації повинно мати на меті реальне відновлення платоспроможності боржника, а не формальні дії, спрямовані на затягування справи;

– принцип збереження боржника як господарюючого суб’єкта – санація є судовою процедурою, у якій акцент зміщено в бік відновлення платоспроможності боржника та яка має на меті збереження його як суб’єкта господарювання;

– принцип плановості – процедура відбувається не хаотично, а відповідно до погодженого та затвердженого плану санації.

Отже, санації як інституту права неплатоспроможності (банкрутства) притаманні як загальні принципи права неспроможності (банкрутства), так і спеціальні, до яких слід віднести: принцип економічної доцільності, принцип збереження боржника як господарюючого суб’єкта, принцип плановості.

Список використаних джерел:

1. Бутирська І. А. Історія становлення регламентації правового становища учасників справи про банкрутство. *Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Випуск 65. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. С. 127–133.

2. Адамова О. С. Визначення поняття інституту права. *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України*. Одеса : Фенікс, 2014. Т. 1. С. 257-260.

3. Бутирський А. А. Правове регулювання принципів здійснення правосуддя в адміністративному та господарському судочинстві. *Судова апеляція*. 2010. № 2. С. 33–40.

4. Левицька Н. О. Принципи нормативно-правового інституту: деякі загальнотеоретичні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 33. Т. 1. С. 24–27.

5. Радзивілюк В. Метод, принципи та функції права банкрутства (неспроможності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2010. Вип. 82. С. 23–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_82_9

6. Пригуза П. Д., Пригуза А. П. Науково-практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції з 18 січня 2023 року (доктринальне тлумачення норм права неплатоспроможності та статей 1-21). Херсон: Видавництво «ТДС», 2013. 304 с.

7. Поляков Р. Б. Принцип всеспільності як основоположний (базисний) принцип відносин банкрутства (неплатоспроможності). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 202–210. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/47>

8. Поляков Р. Б. Основні принципи відносин банкрутства (неплатоспроможності). *Матеріали конференцій МЦНД*. Чернівці, 15 березня 2024 року. С. 73–76. DOI: <https://doi.org/10.62731/mcnd-15.03.2024.001>